

Kázání br. faráře Miloše Rejchrt (upravil a v neděli 23. 2. 2025 v Olomouci přečetl O. B.)

Lk, 19-31: *Byl pak člověk jeden bohatý, a obláčel se v šarlat a v kment, a hodoval na každý den stkvostně. 20. A byl jeden žebrák, jménem Lazar, kterýž ležel u vrat jeho vředovitý, 21. Žádaje nasycen býti těmi drobtý, kteříž padali z stolu bohatce. Ale i psi přicházejíce, lízali vředy jeho. 22. I stalo se, že ten žebrák umřel, a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova. Umřel pak i bohatec, a pohřben jest. 23. Potom v pekle pozdvih očí svých, v mukách jsa, užířel Abrahama zdaleka, a Lazara v lůnu jeho. 24. I zvolav bohatec, řekl: Otče Abrahame, smiluj se nade mnou, a pošli Lazara, ať omočí konec prstu svého v vodě, a svlaží jazyk můj; nebo se mučím v tomto plameni. 25. I řekl Abraham: Synu, rozpomeň se, žes ty vzal dobré věci své v životě svém, a Lazar též zlé. Nyní pak tento se těší, ale ty se mučíš. 26. A nad to nade všecko mezi námi a vámi propast veliká utvrzena jest, aby ti, kteříž chtějí odsud k vám jíti, nemohli, ani od onud k nám přejíti. 27. I řekl: Ale prosím tebe, otče, abys ho poslal do domu otce mého. 28. Neboť mám pět bratrů. Ať jim svědčí, aby i oni nepřišli do tohoto místa muk. 29. I řekl jemu Abraham: Majít' Mojžíše a proroky, nechť jich poslouchají. 30. A on řekl: Nic, otče Abrahame, ale kdyby kdo z mrtvých šel s nim, budou pokání činiti. 31. I řekl mu: Poněvadž Mojžíše a proroků neposlouchají, aniž byť kdo z mrtvých vstal, uvěří jemu.*

Sestry a bratři,

je-li Boží milosrdenství nekonečné, jak to jde dohromady s nekonečným trápením v nějakém horkém pekle, kde je věčná žízeň a ani kapka vody? Opravdu existuje peklo, jak ho zaznamenává Ježíšovo vyprávění o boháči a Lazarovi? To s určitostí nevíme. Asi nějaké peklo bude, když podle Apoštolského vyznání do něj Kristus po své smrti před vzkříšením sestoupil. Jak to tam ale vypadá, co se tam všechno děje a jak se tam trpí, to se četbou Bible nedovíme. Však ani vyprávění o boháči a Lazarovi není reportáž o životě v pekle, nýbrž varování před cestou do pekla, vyjádřené příběhem.

Líbí se mi označení tohoto příběhu titulkem „poselství pro pět bratrů“. Ano, to je výstižné, jde tu především o bratry, kteří ještě žijí, když boháč už zemřel a Lazar taky. Co ti bratři mají dělat, co my bratři a sestry máme dělat, pokud jsme naživu, jak se chovat na tomto světě dnes a nyní, o tom je podobenství o boháči a Lazarovi. Stejně jako těch pět boháčových bratrů si máme vepsat do paměti, že naše vztahování se k druhým lidem, zvláště k lidem v nouzi, je převelice důležité a takřkajíc dalekonosné, ono se to nese až do té budoucnosti, která přesahuje vyměřený počet našich dnů a let.

Pět bratrů stojí před výzvou buď-anebo. A my právě tak. Budou-li se bratři chovat jako jejich zesnulý sourozenec, stejně jako on skončí v pekle. A jak se mají chovat?

Tato otázka je už dávno zodpovězena. Přece tak, jak velí Mojžíšův zákon a proroci, jak je uloženo v celé tradici Božího lidu, Izraele. „Co chcete, aby lidé činili vám, to činite vy jim“ – tak shrnuje poselství zákona i proroků sám Ježíš. Kdo si pustí k srdci výpovědi Písem svatých, tomu bude zřejmé, jak přistupovat k bližnímu, který se ocitl v nouzi a domáhá se naší pomoci. „Ochotně otvírej svou ruku svému utištěnému a potřebnému bratru“, četli jsme v páté knize Mojžíšově.

A nejde tu jenom o jakousi sousedskou výpomoc sestřím a bratrům v rodině či nějakém rodovém, národním společenství. Čteme v III.Mojžíšově (19,34) „Kdo s vámi bude přebývat jako host, bude vám jako jeden z vás domorodců. Budeš ho milovat jako sebe, protože i vy jste byli hosty v zemi egyptské“.

Kdybychom z celé Bible znali jenom Desatero, tak už známe to podstatné. Sice přikázání „miluj svého bližního jako sebe samého“ na dvou deskách zákona vytesáno není, ale lze ho vyčíst mezi řádky. Jak nám poradil Martin Luther, tak z toho, co Bůh zakazuje, můžeme a máme vyvodit, čeho si žádá. Když zakazuje zabíjet, přikazuje tím pečovat o život a chránit ho. Když zapovídá falešné svědectví proti bližnímu, nabádá nás, abychom o bližním mluvili hezky a přimlouvali se za něj u Boha. Nu a přikázání „nepokradeš“ je výzva k štědrosti, k otvírání srdce i peněženky ve prospěch těch druhých, jimž náš majetek může pomoci.

Nakonec pro nic jiného tu pozemské bohatství není, než aby sloužilo lidské vzájemnosti, ba dokonce aby zacházení s ním bylo projevem lásky k bližnímu. Samozřejmě, když se s ním dají a mají dělat tak veliké věci, musí se s ním i dobře hospodařit, rozmnožovat ho, z pěti talentů stříbra nadělat pokud možno deset, a hlídat, aby se to všechno nerozkradlo, ale to už je zase jiná otázka.

Bohatý muž, o kterém jsme četli, že skončil v pekle, při správě pozemských statků selhal. Nedokázal převést přikázání „nepokradeš“ do pozitivní polohy. Možná to byl zdatný bankéř a podnikatel, své bohatství úspěšně rozmnožoval, aniž při tom kradl, ale s určením svého bohatství se minul. Kulinářské zážitky a móda, to bylo jeho, tomu se věnoval. Nuzného, nemocného člověka přede dveřmi svého paláce si nevíšal. A k čemu je bohatství, když pak přes hromadu svého majetku nevidí člověk bídu druhých lidí, když necítí, že jejich bída je i jeho věc?

Ten boháč za svého života přeslechl výzvu Božího zákona „miluj bližního svého jako sebe“. Nepřijal ji za svou, ač ji nejspíš dobře znal a mnohokrát v synagoze slyšel – však nazývá Abrahama otcem a ten mu odpovídá synu, patří tedy ten dobře situovaný muž mezi vyznavače abrahamovského náboženství. Snad

ani nebyl nějak agresivně zlý, však tomu bezdomovci toleroval polehávání před vraty svého paláce a nevadili mu ani ti psi, se kterými se chudák Lazar skamarádil.

Bylo mu to jedno.

Dostatek, natož přebytek pozemských statků, sebou nese všelijaká osidla a pasti. Člověk podnikavý a ekonomicky úspěšný se snadno stane nevšímavým vůči těm nepodnikavým a ekonomicky neúspěšným, začasťe jimi začne i pohrdat, jeho srdce se zatvrdí a špatně to s ním dopadne. Cesta do pekel je dlážděna lhostejností.

Špetku soucitu v sobě však ten zbohatlík, t.č. v horkém pekle, přece jen zachoval. Rozpomněl se na své bratry a rád by jim nějak pomohl a varoval je, aby nedopadli jak on. Jenže čas k tomu příhodný už pominul. Za svého života, kdy byl čas příhodný, měl jiné starosti i radovánky. Mýlí se ten člověk, že kdyby nějaký vyslanec z pekla jeho bratry navštívil, otřásl by to jimi a dali se na pokání. Otec Abraham musí boháčovi vysvětlit, že ani takový očividný zázrak by tu nebyl nic platný. Kdo nedá na Mojžíšův zákon a na proroky, ten by se možná zhroutil hrůzou, kdyby se odkudsi z pekelných hlubin vynořila oživlá mrtvola a začala ho umravňovat, ale svůj život by nepolepšil. Proměna srdce kamenného v masité se neděje šokovou terapií, ale nasloucháním Božímu hlasu, který k nám tiše promlouvá z Písem svatých. Takže ani my nespolehejme na mimořádné úkazy a události. Pakliže dnes nejsme svědky očividných zázraků, jaké konal pozemský Ježíš, v podstatě o nic nepřicházíme, vždyť víra zázraky nepotřebuje a s nevěrou ani zázrak nehne. Když mám kázat na oddíl z evangelia obsažený v tradičních postillách, vždycky se podívám, jak na něj kázal Jan Hus. Mistr Jan ve svém kázání nenašel pro boháče žádnou polehčující okolnost, ba předem vyvrací jeho eventuální tvrzení, že žebrák před jeho dveřmi je jen přestrojený mlšoun, který chce lahodné krmě a peníze. Ne, tento chudák nebyl podvodník, nic nepředstíral, byl skutečně nemocný, vředu plný, a chtěl se nasytit alespoň chlebovým těstem, kterého hodovníci užívali jako utěrku mastných rukou a po použití házel na zem. Hus se zastává Lazara jako skutečného, nefalšovaného bezdomovce.

Ovšem i Hus připouští, že není lazár jako lazár a ne vždy je žebrota výrazem skutečné nouze. Takže ani v Husově době, která almužnictví spíše podporovala jako žádoucí množení dobrých skutků, nebylo docela jasné, komu a kdy se má skutek milosrdenství prokázat. Ani dnes to není docela jasné.

Když vidím v pražských ulicích či prostorách metra žebráka a ještě hůře žebračku, tak přiznávám, že si nikdy nejsem jist, jak se správně zachovat, a ať něco dám nebo nedám nic, vždycky se cítím tak nějak provinile. A ještě bezradnější jsem býval před lety jako farář v činné službě. Snad každý kolega farář ve službě by mohl vyprávět, jak to je, když na faru přijde člověk, kterého prý přepadli a okradli a on nemá ani doklady, ani peníze na vlak na cestu domů. Jak spolehlivě rozeznat skutečné chudáky od těch, kteří dokáží šikovně zobchodovat i lidský soucit, to stále ještě nevím a přibývajících léta mi v tomto ohledu žádnou moudrost nepřinesla. „Potřebný ze země nevymizí“ konstatuje už zákon Mojžíšův a Ježíš sám potvrzuje tento výhled výrokiem „chudé vždycky s sebou máte“. Nu a jak to tak vypadá, příslovce „vždycky“ zahrnuje i naši neschopnost rozpoznat vskutku potřebného chudáka od nestydatého podvodníka. Až do skonání světa budeme hledat odpověď na otázku, co je správná, účinná pomoc lidem potřebným, která by nezahanbila ani je, ani nás.

Velice si proto vážme takových sdružení, jako je Armáda spásy nebo Naděje, Charita, Diakonie, Člověk v tísni a všelijaké jiné instituce s jejich azylovými domy a středisky, kde o naše skutečně chudé a zubožené bližní pečují obětaví a zkušení pracovníci. Pamatujme na ně modlitbou i hojnými sbírkami. To je jedna z možností jak porozumět vzkazu pěti bratřím z Ježíšova vyprávění o boháči a Lazarovi.

Těch možností je ovšem mnoho, tak jako je mnoho podob lidské nouze, která čeká, že ji rozeznáme, tak jako ji na své cestě rozeznal milosrdný samaritán a že ji nepřehlédneme, jako boháč přehlédl nouzi Lazarovu. Jedna dnes rozšířená podoba nouze je, že i lidé, kteří zdaleka na tom nejsou tak zle jako chudák bezdomovec Lazar, se cítí ublížení. Jako velkou nespravedlnost a ponížení prožívají už to, že radovánky zbohatlíků nejsou nachystány jim. Dnes je tak snadné cítit se odstrčen, ožebračen a ponížen, není snadné být šťasten. Však duch doby naléhá, abychom se stále víc podobali boháčovi, nádherně se strojili a den co den skvěle hodovali. Odevšad na nás dotírá reklama a namlouvá nám, že když si nekoupíme to či ono, když v létě nestrávíme dovolenou v té které vychvalované destinaci, nemáme vlastně kvalitní život, jsme chudinky, ne-li přímo socky. Nepřizpůsobujeme se věku tomuto a jeho náladám, předvádějíme sobě i lidem kolem nás, že kvalitní, naplněný život lze žít i ve skromnosti, že i v relativní chudobě, pokud není sžíravá, a ta naše většinou není, si lze dopřávat luxusní mezilidské vztahy, radost z daru života a pospolitého bytí, radost ze společného chválení Boha za dobrodiní jeho mnohá. Patří k těm dobrodiním i to, že nežijeme jako bezdomovec Lazar a nepotřebujeme žít jako boháč.

A nepotřebujeme ani žádné vzkazy z pekla, žádné šoky a katastrofy, abychom prohlédli a polepšili se. Nám stačí zákon Mojžíšův, poselství proroků a evangelium Ježíše Krista. Tam nacházíme povzbuzení k účinné lásce vůči našim bližním i ujištění, že Boží milosrdenství se klene nad námi všemi, nakonec i nad tím nešťastným boháčem. Však proto Kristus do pekel sestoupil, aby i tam zazněla osvobodivá zvěst o neskonale Boží lásce. Amen.